

Programma quo ... in sanctissimo hodierno Pentecostalis festo occasione dicti Actor. XIX. ii. ad instituendum examen rigorosum ... cives academicos excitat atque hortatur / [Georg Detharding].

Contributors

Detharding, Georg, 1671-1747.

Publication/Creation

Rostock : J.J. Adler, [1723]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sa7ggc5r>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

62
PROGRAMMA

QUO

R E C T O R

ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS

GEORGIUS DETHARDING,

Medicin. D. ac Profess. Publ. Facultatis suæ,
Collegii Ducalis ac totius Academiæ
Senior,

IN SANCTISSIMO HODIERNO

PENTECOSTALIS

F E S T O

Occasione dicti

A C T O R. XIX. II.

Ad instituendum examen rigorosum:

**CREDENTESNE, NUM ACCEPERINT
SPIRITUM SANCTUM?**

CIVES ACADEMICOS

Excitat atque hortatur.

[1723]

ROSTOCHII,

Typis JO. JACOB. ADLERI, SEREN. PRINCIP. & Acad. Typogr.

Rimo ex publica hac Tabula alloquio vos, *Optimi Cives*, compellendi necessitatem Rectoralis, qua munus sum, auctoritas mihi imponit. Et sane gratior mihi ac suavior vix suggeri potuisset materia quam quæ ex limpidissimo Spiritus Sancti, cui sacrum hoc agimus festum, fonte prono fluit alveo. Hiantia cordium nostrorum arva irrigare, sacram que extinguere sitim si aliunde petiveris, cribra hauries aquam, teque *τοῦτος ἀνὺδρως* (a) pervagatum, vana creaturarum folatia anhelantem eludent corvum. Mellitissimâ igitur sacri hujus Flaminis memoriâ quid dulcius? Quò, nisi ad sacram hanc anchoram, confugiemus? Ubinam terrarum firmum figemus pedem, nisi in hac petra salutis? Quæ suaviora animum refocillare valent colloquia, nisi quorum nucleus cœlestem Spiritus Sancti sapit dulcedinem? Agite dum *Cives Optimi*, mihi que dapes Ambrosia & Nectare vere divino stillante vobis apparativo, de *Spiritu Sancto*, inquam, verba facturo animum arripite divina fame percitum. Vastissimus quidem, in quem summa cum jucunditate liceret exspatiari, campus de *Spiritu Sancto* dicendi se fisti apertum; At enim vero insignis dignusque, cui immorer, locus animum paulisper tenuit pendentem. Occurrunt Actorum Cap. XIX, 2. Joannis quidam discipuli, num sit *Spiritus Sanctus*? inscii prorsus & ignari. Quærens ex his Divus Gentium Apostolus ille Paulus: *Credentesne acceperint Spiritum Sanctum?* id tulit responsi: *ἀλλ' ὅτι ἐὶ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἡμεῖς*. At ne nos quidem, an sit *Spiritus Sanctus* audivimus. Supinæ hujus ignorantiae haud levis animum subiit admiratio. Judæosne dixerim an Gentiles? quorum animus Cymmeria obnuptus erat caligine, ut in tanta luce lucem veram omnisque lucis auctorem non viderent; Christiani enim ut appellentur, nomen *μαθητῶν*, quo versu primo insigniuntur, non omnino jubet, eo quod eos Joannis discipulos fuisse, tertius versus dat evictum. Quo tamen excusatiùs errasse viderentur, Theologi plerique omnes non de ipso Spiritu Sancto, sed donis ejus miraculoso & visibili modo effusis verba hæc monent accipienda, quæ B. Danie.

Arcula-

(a) Luc. XI, 24. (b) In Commentario in Acta Apostolorum edito à B. Balthas. Mentzero ad h. l. conf. etiam B. Chemnitii Examen Concil. Trid. P. II. Canon. I. de Baptismo Joannis p. m. 69.

ularius sic *ἁγία πνεῦμα* (b): Spiritus nomen h.l. metonymice de visibilibus
 miraculosis Spiritus donis, vel linguarum cognitione & Prophetia intelligitur
 ibus id temporis fideles ornabantur ad confirmandam evangelii doctrinam
 egant autem sibi cognititas esse visibiles illas Spiritus Sancti gratias; nam & h.l.
 ritus nomen de singularibus Spiritus donis accipitur, quæ post Christi in cælos
 ensionem ecclesiæ conferebantur. Alioquin non ignorabant isti, esse Spiritum,
 in Scriptura passim ejus faciat mentionem, cujus illi utpote Judæi non prorsus
 erunt ignari. Et fane ut in hanc sententiam pedibus eant Theologi,
 ud spernenda subest ratio; Quî enim Spiritum Sanctum, quem tan-
 m non omnes Pandectarum divinarum paginae loquuntur, (c) qui-
 us Mosis & Prophetarum scripta audiendi singulis saltem sabbathis fie-
 at copia, Judæi nescirent? Quî fieret, ut Johannis discipuli, ejus cla-
 ssimam, quâ Spiritum Sanctum vel indice quasi digito monstraverat,
 oncionem (d) adeo dedissent oblivioni? Hæc argumenta prohibue-
 unt, quo minus plerique, hosce discipulos ipsum ignorasse Spiritum
 nctum, ut crederent, à se potuerint impetrare. Ast qui vel maxime
 e visibili donorum Spiritus Sancti effusione eorum verba interpretan-
 r, nondum tamen difficultatum effugerunt laqueos; Eadem enim
 tione eos urgebit ac premet dubium, quomodo visibilem Spiritus San-
 i in Apostolos effusionem, quæ Hierosolymis, quò tantam omnium
 adæorum molem sedibus suis undiquaque exciverat & contraxerat fe-
 i celebrandi solennitas, advolante singularum gentium turba, conti-
 erat publice, hi Judæi potuerint ignorare? Quidni, genuini Johannis
 scipuli si fuissent, ex apertissimis ejus verbis (e) vel ipforum spiritua-
 um donorum notitiam potuissent haurire? Accedit verborum haud
 ontemnenda emphasis: *ἡμεῖς*, quæ si iusta mentis lance ponderave-
 s, evincunt, non solum, se Spiritus Sancti dona accepisse, negare, sed
 oc amplius quid inferre, ut sensus sit: tantum abest, ut Spiritus Sancti
 onorum facti fimus participes, ut præterea vel ipsum Spiritum San-
 tum esse, una cum ignarissimis sciamus. Nisi itaque naturæ verbo-
 um significationi vim inferre, sensumque literalem absque urgente ne-
 cessitate deferere malueris, hosce spurios Johannis discipulos, Spiritus
 ancti non tantum dona, sed ipsum ignorasse, vel ut potius dicam, ne-
 asse fatendum est ingenue. Omnis quoque, quam primum concepe-
 am, admiratio simul exspiravit, ac in memoriam revocavi, fœdissi-

A 2

mam

(c) Conf. præ reliquis Gen. I, 2. Job. XXXIII, 4. Psalm. XXIII, 6. CXXXIX,
 7. Jes. XI, 2. c. LXI, 1. (d) Joh. I, 32, 33. (e) Luc. III, 16.

nam Sadducæorum, quæ late inter Judæos ferpebat, gangrænam, Horum enim inter deliria, quod resurrectionem mortuorum, angelos & Spiritum negaverint, Lucas recenset (f). Quo in loco πνεῦμα ab angelis per particulam disjunctivam: μήτε expresse distinctum, Spiritus creatos nequit denotare, sed Spiritum Sanctum καὶ ἐξοχὴν Spiritum in singulari numero haud obscure involvit. Sadducæos itaque non angelotantum, sed Spiritum quoque Sanctum negasse, cum aperte fatis constet quominus, hosce discipulorum Johannis nomen præ se ferentes Sadducæorum Sectæ addictos fuisse, credam, nihil est, quod prohibeat; sed rationibus rite subductis in eam facile sententiam adducor, etiam hos inter cæteros Sadducæos Johannem, teste Matthæo, (g) accedentes aqua quidem lustrali tinctos, falsis tamen, quibus imbuti erant, opinionibus pertinaci animo inhæsisse. Quam altas enim radices in animis Judæorum præconceptæ egerint opiniones, vel Apostolorum, qui per tot annos salutaribus Christi dogmatibus innutriti, nondum tamen suave illud de terrestri Messiae regno somnium animo exuerant, docet exemplum. Neque verendum est, ne qua in ipsum Magistrum Johannem redundet culpa errorum, quibus ejus discipuli erant infecti; Genuin enim Magistri munia explevit Johannes, veram de Spiritu Sancto doctrinam, omnibus, ut notanter loquitur Lucas, (h) sincere instillans sed discipulorum ea erat σκληροκαρδία, quæ, quo minus inveteratis erroribus nuncium mitterent, impediēbat. Omnes enim & singulos a Johanne aqua lustrali tinctos veram simul amplexos esse fidem, quis sibi persuaderet? secum reputans Matthæi verba: Hierosolymarum, totius Judææ vicinarumque regionum incolas ad unum omnes sacro Johannis lavacro fuisse initiatos, è quorum tamen numero vel paucissimi Christo nomen suum dederunt. Hujus itaque furfuris, Sadducæorum nempe de grege Epicuri porcorum placitis fascinosos fuisse, de quibus in dicto nostro est sermo, extra dubitationis aleam mihi quidem positum videtur. Quæ tamen hætenus de illis, obstetricante nobis veritate, allata sunt, non sane eò, ut ignominia notam illis inuramus, tendunt, ne enim sua defraudandi sunt laude, quod ejuratis erroribus, sanam de Spiritu

(f) Act. XXIII, 8. de his aliisque Sadducæorum erroribus prolixiori opera agunt Drusius de tribus Sectis L. I. c. 6. Scaliger in Elencho Troharef. Jesuitæ Serarii. Leusdenius in Philol. Hebr. mixto Dissert. 19. & Lundius von dem öffentlichen Gottesdienst der Hebræer. c. LXI. (g) Matth. III, 7. (h) Luc. III, 16.

tu Sancto doctrinam amplexi, cœlestibus ejus donis, testante versu
 xto, perfusi sunt affatim atque cumulati. Utinam fœdissimi hujus de
 Spiritu Sancto erroris ne alii in Scenam rediissent Promachi atque Pa-
 roni! At enim vero pestiferâ hâc hæreticorum, *Spiritum S.* tantum non
 convitiis proscindentium, lue nunquam non ecclesia laboravit. Mane-
 atrâ nocte pressum *Simonis Magi* virus, Helenam seu Selenen suam
 Spiritum Sanctum & *ἐννοίαν* divinam stolidius? inquam; an magis im-
 è? venditantis. Huic succenturiati sunt *Montanistæ*, *Samsæi* seu *Elce-*
ita, *Samosateniani*, *Ariani*, *Semi Ariani* *πυλματόμαχοι*, *Macedoniani* & *Pho-*
niani (i) qui sanam de Spiritu Sancto doctrinam spurcissimis macula-
 unt deliriis, ut impietasne penes eos atque blasphemia, an vero absur-
 das atque ignorantia major fuerit, judicare haud fit in expedito.
 quam feracissima fuerint prima ecclesiæ Christianæ secula errorum de
 Spiritu Sancto, testem audiamus Gregorium Nazianzenum: *Nam alii,*
quit, ἐνέργειαν meram esse dicebant; alii creaturam; alii DEum; alii cui-
am attribuendus esset generi, ignorabant, sacras, uti ajunt, literas veriti, quæ
nil super hac re expressum haberent; itaque nec venerabantur ipsum, nec de-
nestabant, medium quiddam obtinentes. (k) Ut hic recentioris ævi Hære-
 cos *Socinianos* (l) *Christoph. Sandium*, (m) & *Hermannum Deusingium*,
 ne paginæ in nimiam excrescant molem, silentio involvamus.
ἰστίως autem Orthodoxa Christi ecclesia hunc Spiritum Sanctum, terti-
 am Sacro Sanctæ Trinitatis Personam, summum cum Patre & Filio DE-
 um uno semper clamavit ore atque adoravit. Quibus hæc summa Pa-
 tri Filioque *ὁμοῦσι* Spiritus Sancti Deitas demonstratur, argumenta ab
 eo repetere hic non vacat; Otia nobis fecerunt Theologi nostrates, in
 omnibus Systematibus, Collegiisque Anti-Socinianis thesin orthodo-
 xam

- (i) Conf. præter veteres Eusebium, Epiphanium, Sozomenum, B. D. Bebelius in Antiquitatibus Eccles. Sec. I. & II. art. 4. B. Ittigius de Hæresiarchis Sect. I. c. II. seqq. D. Colbergius de origine & progressu Hæresium c. I. Stockmannus in Elucidario Hæresium, sub singulorum nominum titulis. (k) In Oratione XXXVII, de Spiritu S. conf. & S. Basilius Lib. de Spiritu S. c. 20. (l) Conf. B. B. Calovii, Scherzeri, Schomeri Collegia Anti-Sociniana. Sectæ hujus historiam erudite perstrinxit D. Henricus Ascanius Engelken in Disput. de damnabili Socinianismi gangræna. (m) Vid. B. D. Zach. Grapius in Theologia controversa c. II. Q. 21. p. m. 161. (n) Qui Spiritum S. in V. T. fuisse negat in Demonstrationibus Allegor. Histor. P. I. p. 25. Conf. B. Grapius l. c. Q. 23. p. 175.

tam probationum robore prolixè æque ac solide munientes. (o) Haud
 levissimum erroris sui Palladium *πνευματόμαχοι* illi quærunt in auctori-
 tate Patrum Ante-Nicænorum, quos sibi *ὁμοψήφους* fingere summo sata-
 gunt opere, in Doxologia ipsis consueta: *δόξα τῷ πατρὶ, καὶ υἱῷ ἐν πνεύματι
 ἁγίῳ*, non quod pueri in faba se invenisse persuasi, non eodem scilicet
 cum Patre & Filio adorationis cultu Spiritum Sanctum esse prosequen-
 dum (p). Verum enim vero sanctos Patres in errorum suorum socie-
 tatem tracturi, vel ut potius dicam, obtorto collo abrepturi, fumos ven-
 dunt & imperitioribus obtrudunt glaucoma. Quantum enim æra lupi-
 nis, tantum vanis horum nugis Patrum sententiæ distant. Quod u-
 meridiano solis jubare clarius appareat; Ex primo statim Seculo testis
S. Polycarpum, qui Spiritui Sancto eundem ac Patri & Filio religiosum
 deferit honorem his verbis: *δια τῶ πρὸς πάντων αἰῶνι Σε, εὐλογῶ, Σε, δοξάζω
 Σε, Σεὺν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἐπερχομένῳ Ἰησοῦ Χριστῷ ἀγαπητῷ Σε πατρὶ, μεθ' ἧς Σεὺν καὶ
 πνεύματι ἁγίῳ δόξα*. Ecclesia quoque *Smyrnenensis* epistolam suam sic clau-
 dit: *Ἐρρωσθὺ ὑμᾶς εὐχόμεθα, ἀδελφοί, σιχαίνεσθαι τῷ καὶ τὸ εὐαγγέλιον λόγῳ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, μεθ' ἧς δόξα τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι* (q). Neque, qui a
 istam ætatem proximè accessit, *Justinus Martyr* ab hoc abludit, ingenu-
 professus: *Et profitemur quidem, nos talium, qui existimantur Dii, rationem
 Atheos esse, at non verissimi illius DEI, qui justitiæ & bonæ mentis reliquarum
 que virtutum est Pater & ab omni pravitatis communione sejunctus; sed illum
 pariter & Filium, qui ab eo venit, ac nos ista & exercitum reliquorum ipsum
 quentium & ad ejus similitudinem se componentium Angelorum bonorum, docui.*
 ET SPIRITUM PROPHETICUM RELIGIOSE COLIMUS E-
 ADORAMUS, CUM RATIONE ET VERITATE EOS VENI-
 RANTES. (r) Pollicem his premit Seculi tertii initiis florens *Cleme-
 Alexandrinus*, sic egregie fatus: *Ut nocte pariter & die usque in perfectam
 illam diem gratias agentes laudemus, laudantes gratiis prosequamur eum, qui
 lus est Pater, & Filium, qui filius est & Pater, CUM SPIRITU QUOQUE*
 SANCTO

- (o) His addi omnino meretur argumentum pro religiosa Spiritus S. adoratio-
 quod ex Luc. II, 26. & 29. versibus inter se collatis erutam commonstra-
 Celeberrimi Auctores Relationum Innocuarum de Nov- antiquis The-
 A. 1711. Ord. IV. n. 8. p. m. 468. (p) Conf. B. Grapius l. c. Quæst. IV. p. 1.
 seqq. ubi Sandium, Whistonum Anglum & Observatores Hallenses imp-
 mis solide refutat. (q) Conf. Eusebius in Hist. Eccles. L. IV. c. 15. ubi ej-
 stola ecclesiæ Smyrnenensis legitur, in qua historiam Martyrii Polycarpi na-
 rant, ejusque orationem, ex qua verba priora desumpta sunt, recensent hi-
 jus ecclesiæ Ministri. (r) In Apologia Ilda p. 56.

ANCTO, unum per omnia, in quo sunt omnia, propter quem omnia unum
 nt, propter quem aeternitas, cujus membra omnes sumus, cujus Gloria in secu-
 , per omnia bonum, per omnia pulchrum, per omnia sapientem, per omnia ju-
 um, cui gloria & nunc & in secula (f). Quæ quidem omnia Patrum te-
 imonia, cum luculenter nostram de Spiritus Sancti Deitate & cultu re-
 gioso fidem adstruant, Patres τὴν προσκυνῆσιν τελεῖν, ut loquitur Orige-
 s (t) invocantes, conspirasse nobiscum harmonice, sat satis demon-
 rant. Spiritum itaque Sanctum, Cives Optimi, ceu summum, verum
 icum cum Patre & Filio DEum, cum cana & veneranda antiquitate
 e colendum vobis ac adorandum religiose, vel me tacente, facili nego-
 o intelligetis, nec Vestrum quenquam, quæ DEI est gratia, adeo
 assa captum tenet ignorantia, ut adductorum supra Johannis discipu-
 rum verba faceret sua: ἀλλ' ὅτι εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἡκούσαμεν. Ast quod-
 el ad Vos dirigatur quæstio: Credentesne accepistis Spiritum San-
 um? Utinam prævio cordis scrutiniō cum immota mentis πληροφορία
 affirmare singulis datum esset! Nostisne vos DEI templum esse, &
 ritum Sanctum in vobis habitare? (u) Vosmet tentate, si estis in fi-
 , probate vos ipsi! (x) Ex fructibus cognoscetis. (y) Fructus enim
 ritus Sancti sunt: *charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longa-*
uitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. (z) Ab his qui
 o distant cœlo, carnis fructus sanctissimi hujus Spiritus societate ac
 mmercio vos excludunt prorsus ac eliminant. Spiritus enim Domi-
 est Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilii & fortitudinis,
 ritus scientiæ & pietatis (aa). Quibus gratiæ donis nisi viva fide in-
 ucti, in Spiritu quoque ambulaveritis, vana est vestra de Spiritu
 ucti, inhabitatione gloriatio. Sacrum, quod jam celebramus, Fe-
 m in Veteri Testamento יוֹם הַבְּכֹרִים dies prinitiarum appella-
 tur

(f) In divino Pædagogi Epilogo. L. III. c. 12. (t) Origenes T. VI. in Johannem
 Vol. 2. Opp. Exeget. Plura Origenis Athenagoræ, Julii Africanæ, Cypriani
 aliorumque testimonia cumulari potuissent, ni pagellarum angustia prohi-
 beret, legi illa possunt apud Dionys. Petavium in Dogmat. Theol. T. II. p.
 298. seqq. Georg. Bullum in defens. Fidei Nicænæ. B. D. Calovium in
 Disput. habita A. 1658. sub tit. Confessio Martyrum aliorumque fidelium
 post Apostolorum excessum de S.S. Trinitate. Addatur B. Gottfridi Olearii
 Dissertatio de Spiritu S. cum Patre & Filio adoratione Lipsiæ habita A. 1711.
 (u) 1. Cor. III, 16. (x) 2. Cor. XIII, 5. (y) Matth. VII, 20. (z) Gal.
 V, 22. (aa) Jes. XI, 2.

tur (bb) duplex enim erat oblatio primitiarum, altera *δευτέρα*, secund
 die Hebdomadis Paschalis, qua largissimam messem à DEO expeteban
 altera *εὐχαριστική* in hoc festo pentecostes, qua pro feliciter peracta me
 se gratias solvebant DEO (cc). Has terrestres primitias Judæorum
 quam longissime superant Novi Testamenti primitiæ Spiritus Sancti i
 hoc festo, oblatae, quarum mentionem injicit Paulus (dd). O terq
 quaterque beatos! qui has Spiritus Sancti primitias primoribus fidei la
 biis degustarunt; (ee) Futura enim cœlestium perfectissimæ maturita
 tis fructuum & bonorum messe saturabuntur. Eo itaque, *Cives Optim*
 omnes intendatis nervos, ne hæ primitiæ, hæc *χαρίσματα* Spiritus San
 cti in lavacro regenerationis vobis collata moribus Spiritu Sancto ind
 gnis amittantur, sed ut potius augeantur in dies, accrescant, & quan
 tum hujus vitæ patitur conditio, maturescant. Quod sane fiet, si a
 dentissimis precibus, non fucatæ pietati, omnibusque Christiano dign
 virtutibus, ut omni omnino tempore, ita hoc quoque imprimis Festo
 sincero studio toti incumbatis, & proscriptis ac procul exulare juss
 quibusvis vitiorum, quæ sanctissimum hunc Spiritum expellunt, gen
 ribus, in omnibus vestris actionibus Spiritum Sanctum Ducem ac li
 cem sequamini, memores dicti Paulini: *Filii DEI sunt, quicumque*
Spiritu DEI aguntur. (ff)

(bb) Num. XXIX, 26. (cc) Conf. Lightfoot in Horis Hebr. ad Matth. XII. p. 33
 it. Joh. Andr. Quenstedii Antiquit. Biblicæ & Eccles. c. X. n. 5. p. 842. seq
 (dd) Rom. IX, 23. (ee) Hebr. VI, 4. 5. (ff) Rom. IX, 14.

